

KATÁFA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

47/2017.(XII. 12.) számú képviselő-testületi határozattal elfogadva.

Tartalom

1.	BEVEZETÉS.....	3
2.	KATAFA BEMUTATÁSA.....	4
3.	ÖRÖKSÉGÜNK	7
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK	8
5.	ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ.....	9
	TELEPÍTÉS.....	9
	MAGASSÁG.....	10
	TETŐHAJLÁSSZÖG.....	10
	TETŐFORMA	11
	ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK.....	11
	TEREPALAKÍTÁS.....	13
	KERÍTÉSEK	14
	KERTEK, KERTI ÉPÍTMÉNYEK.....	17
	TORNÁCOK.....	23
	AJTÓK, ABLAKOK.....	25
	HOMLOKZATKÉPZÉS, SZÍNEK.....	27
	RÉSZLETEK	29
	MAI PÉLDÁK.....	31
	UTCÁK, TEREK.....	32
	SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK	36
	IMPRESSZUM.....	37

1. BEVEZETÉS

Az építészetet szokás megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű, és az építészetközött. Az építészet sokszínűségét a változatos utcák, terek, épületek sokasága adja, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: vonósok, fúvósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnék, lehet külön-külön még szép dallam is, amit játszanak, az összkép hamis. Ugyanígy a házak is lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élhetetlen környezetet alakítanak ki.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyanházat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatoktól a zenén át egészen épített környezetünkig

2. KATAFA BEMUTATÁSA

Katafa község a vasi Hegyhát északi pereme közelében fekszik, azon a vidéken, ahol az Árpád-kor egyik legismertebb nemzetsége, a Nádasd nemnek az ősi birtokai feküdtek. Első említése 1230-ból származik, amikor a Saar faluból származó Salamon és Marcolf bizonyították, hogy a Katafa (Kathy) és Telekes nevű birtokokat testvérük Felicián vásárolta és az Pethenyegh comes birtokában volt. A másik Mohács előtti oklevél 1423-ban kelt, miszerint Nádasdi Tamás fia Osvát és Szentpáli János fia Péter jobbágyaikkal elfogatta gersei Pethő János katafai familiárisát, Dénest, majd megkötözték és a Lapincs vizébe dobták. Az ügben Zsigmond király tárnokmestere Szécsi Vilmos tanúvallatást rendelt el.

A következő adatunk már a XVI. század elejéről származik. A vasvári káptalan bejegyzése szerint 1545-ben gersei Pethő Péter 4000 forintért elzálogosította több zalai és vasi – köztük katafai – birtokát devecseri Choron Andrásnak, hogy zalai várainak, Tátikának, Rezinek és Kemendnek megerősítését fedezni tudja. Az 1549-es portális adóösszeírásban több helyen is találkozunk Katafa (Kathaffalwa) névvel. A török háborúk idején Katafa is bekerült a kettős adóztatást elszenvedő falvak sorába. 1598-ban a Pethő család 19 ház után fizetett adót.¹ Már ebben az esztendőben hódolt a töröknek, de Kanizsa eleste után a kettős adófizetés tartóssá vált, mint arról egy 1610-es adójegyzék tanúskodik.

A török kiűzése és a Pethő család kihalása után birtokaik a Festetichek kezébe kerültek. Az úrbérrendezési iratokból kiderül, hogy első Urbáriumukat 1765-ben kapták. A lakosok többsége szabad menetelű jobbágy volt, néhányan szerződés szerint szolgáltak, mások csak árendát fizettek.

Az 1828-as országos összeírásban 51 főt regisztráltak Katafán, akik közül 22 adózó jobbágy volt. A 4 zsellér (inquilini: 2, subinquilini: 2) és egy pásztor mellett egy adómentes nemesi telket is feljegyeztek. A községben egy kovácsmester képviselte az iparosokat, aki legény nélkül dolgozott, egyébként mezőgazdaságból éltek a helybeliek. Bár a falunak jövedelme csak a kocsmáltatásból származott, előnyére vált, hogy az átvonuló katonaság nem volt beszállásolva, bár katonaszállítási kötelezettségeik voltak (forspont). Ennek ellenére jelentős adóval tartozott a megyei pénztárnak. A Csörnőc áradása gyakran tett kárt a réteikben. Az 1832-ben elvégzett felülvizsgálat során készült feljegyzésből az is kiderül, hogy elsősorban földműveléssel, kis mértékben marhatartással foglalkoztak, alkalmanként pedig Körmentre jártak dolgozni. Közepes minőségű földjükben csak az árpa nem termett meg, trágyázni 18 évente tudtak, réjtüket pedig posványosnak mondták. Legközelebbi piaca Körmenten volt félmérföldnyire, de a 4 mérföldre lévő Szombathelyre is bejártak. A katonaság kapcsán is változott a helyzet, hiszen az országút közelsége miatt egyre gyakrabban szállásoltak be katonákat, ami nagy veszteséget okozott a falunak.

Katafán a középkorban templom nem volt, a falu a nádasdi plébániához tartozott. 1850-ben 170 katolikus mellett 22 evangélikus és 21 reformátust regisztráltak a faluban. A XVIII. század végétől népszámlálási adatok is rendelkezésünkre állnak. Az 1787-es első felvétel alkalmával 184 főt számláltak. 1857-ben már egy híján kétszázat. A dualizmus idején az országos trendnek megfelelően Katafa népessége is ugrásszerűen megnőtt. 1869-ben 251-en, 20 év múlva már majdnem százal többet éltek a faluban. A legmagasabb lélekszámot, 674 főt 1900-ban jegyezték fel.

Katafa II. József uralkodása idején a körmendi járáshoz, 1790 után a körmendi kerület hegyháti járásához tartozott. A Bach korszak idején a vasvári járáshoz csatolták, majd 1861-től tíz évig a körmendi kerület csákyi járásához sorolták. 1872-be az újjáalakított körmendi járáshoz került vissza. 1872 és 1950 között a nádasdi körjegyzőséghez tartozott.

A milleneumi monográfia szerint 56 házban 346-an éltek a századfordulón a vegyes vallású közösségben, ahol ekkor állami népiskola is működött. Sem a dualizmusban, sem a két világháború között nem volt jelentős, vagyis 100 holdat meghaladó gazdaság a község területén. Egyesületei közül csak az 1924-ben alakult Katafai Önkéntes Tűzoltó testületről van tudomásunk. Az 1945-ös földreform során 29 kataszteri hold föld került kiosztásra, illetve megváltásra. A faluban csak 1960-ban alakult meg a termelőszövetkezet Alkotmány TSz néven, mely 1971-ben Nádasdhoz csatlakozott. A szövetkezet elsősorban állattenyésztéssel foglalkozott.

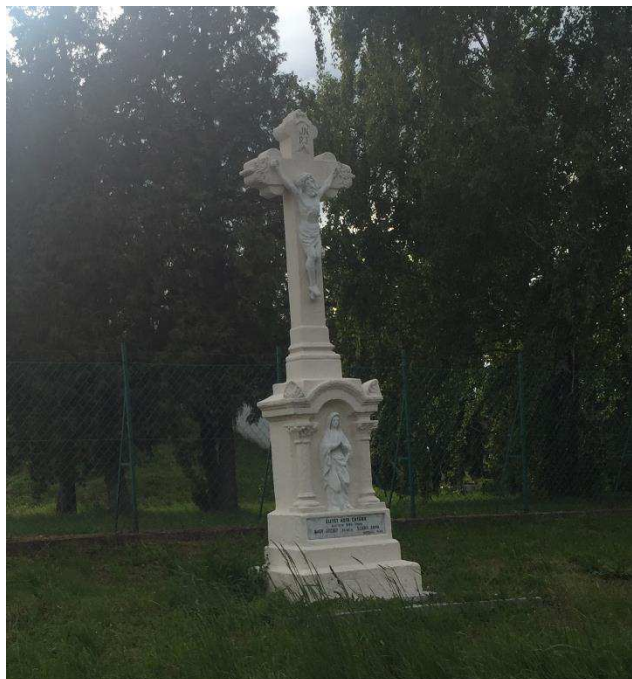

1950-ben a telefont, a következő esztendőben a villanyt vezették be a faluba. A helyközi autóbusz forgalomba 1958-ban kapcsolták be. 1961-ben fejeződött be egy öt tantermes iskola, valamint a tanácsháza és hozzá kapcsolódó könyvtár építése. 1964-ben adták át az új tűzoltó szertárat és az orvosi rendelőt. 1950-ben önálló községi tanácsot és hivatalt hoztak létre. Ez 1968. december 31-ig működött, amikor a NET határozata értelmében Nádasd székhellyel közös tanácsot alapított Daraboshegy, Halogy, Katafa és Nádasd. 1970-ben hozzájuk csatlakoztak a hegyháthodászi községi közös tanács települései is.

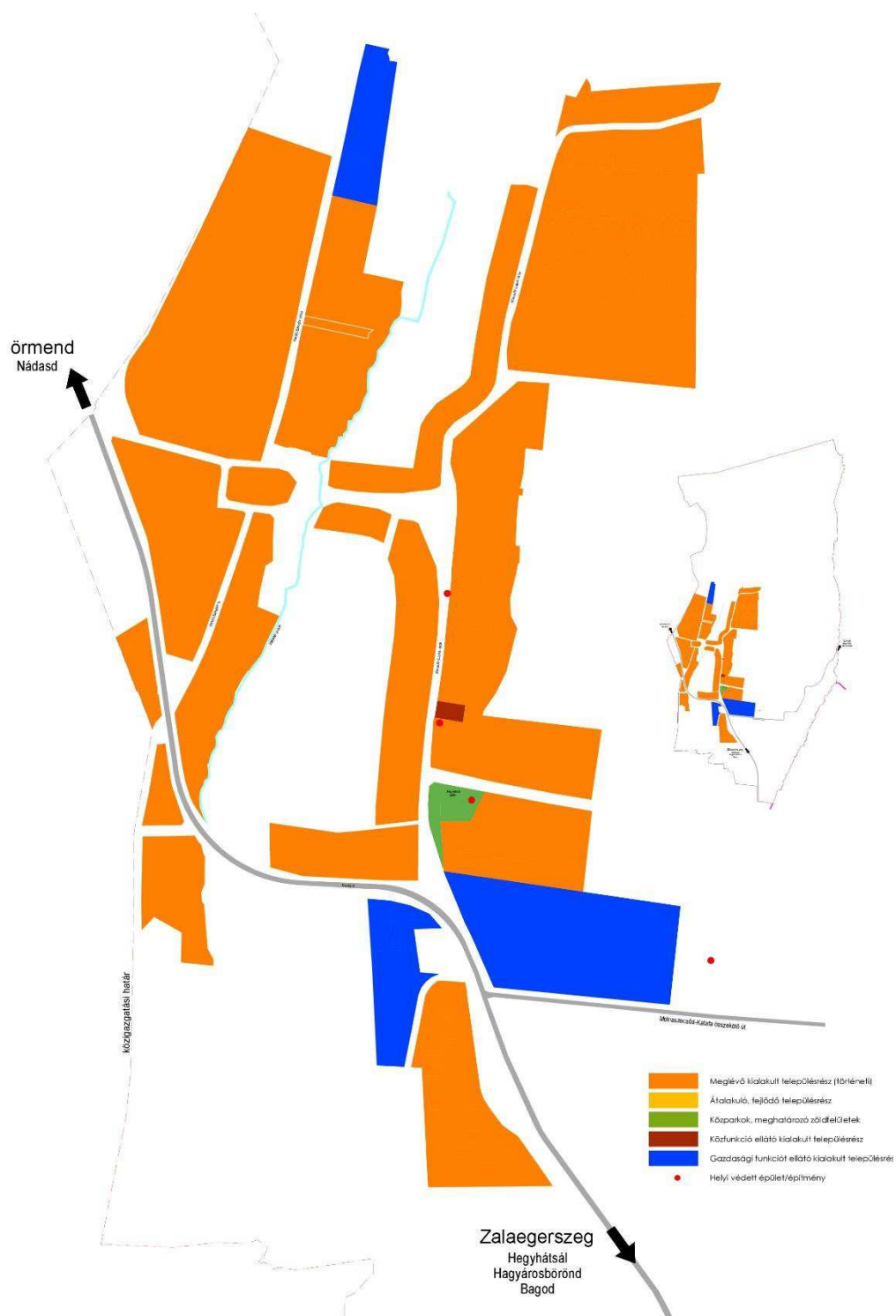
A faluból az elvándorlás a huszadik század második felében állandó volt. A település lélekszáma 1941-óta folyamatosan 545-ről 358 főre csökkent

3. ÖRÖKSÉGÜNK

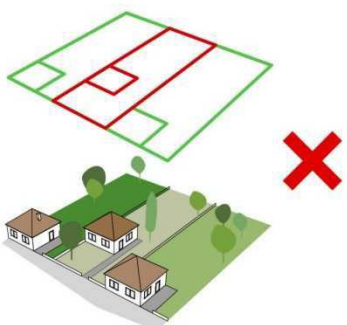
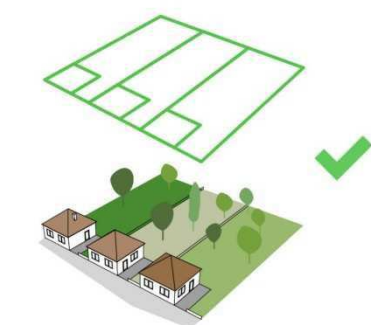
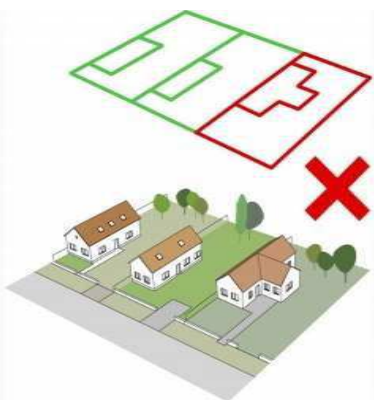
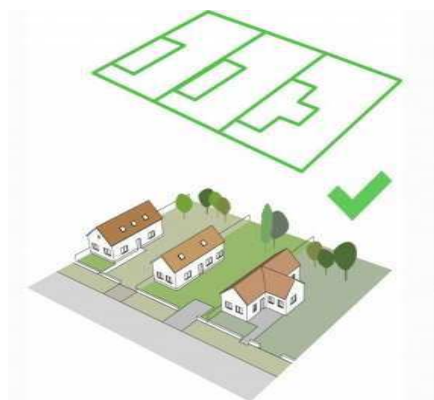
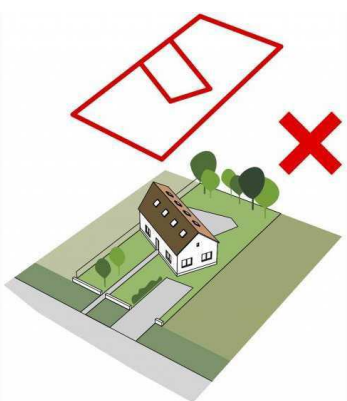
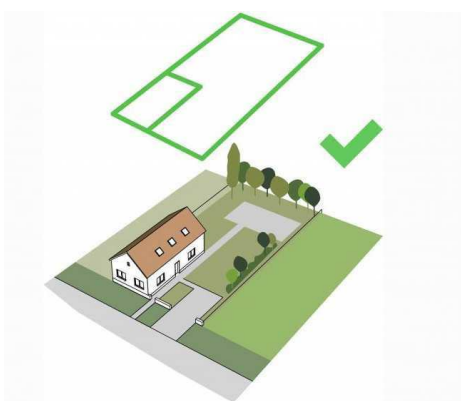

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

8. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkénezi borát.

TELEPÍTÉS

A településen a családi házak telepítése túlnyomórészt oldalhatáronálló, a telken belüli elhelyezkedése általánosságban az utcára merőlegesrendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

Az átalakuló új településrészen a családi házak telepítése szabadon álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára párhuzamos és merőleges rendszerű. Az átalakuló, új településrészekben nem javasolható, ha egy ház az utca vonalától elforgatott rendszerbe van telepítve. Az átalakuló új településrészen a családi házak telepítése akkor megfelelő, ha az utcával, a telek utcafronti részével párhuzamos. Az épület a telek utcafronti részéhez közelebb épüljön meg, így marad mögötte hely egy védett kertet rész kialakítására.

A telek közepére való telepítés nem ajánlott, mivel így az épület körül csak a telek teljes körbezárásával alakítható ki védett kert, ami nem kívánatos.

MAGASSÁG

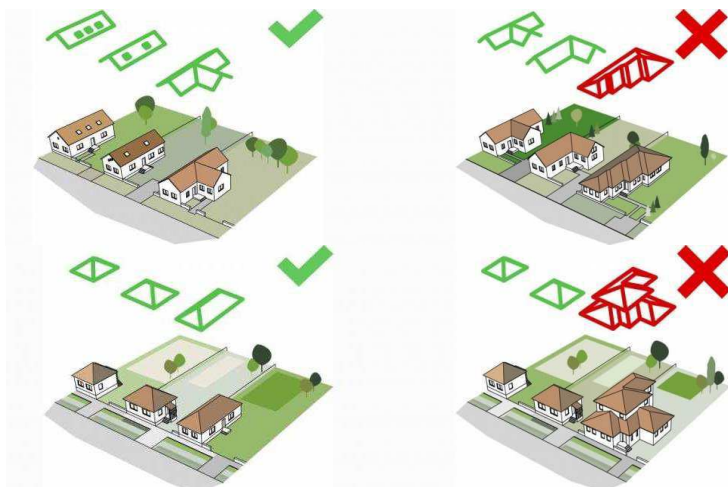
A településen a családi házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek a település kialakult utcaképébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

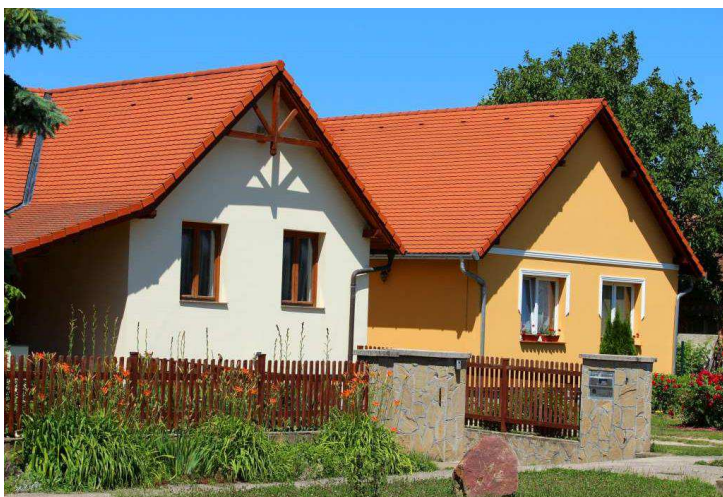
A településen a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település kialakult utcaképébe.

TETŐFORMA

A családiházak tetőformája jellemzően egyszerű. Új házak építésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni. Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú. Amennyiben az építési telek körül sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló tömegű és tetőformájú.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

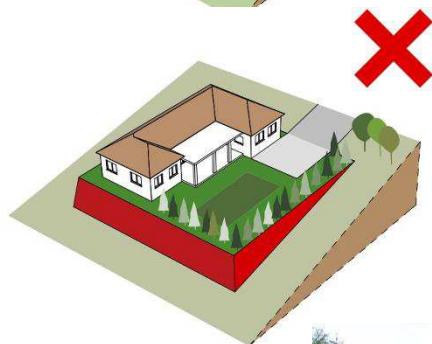
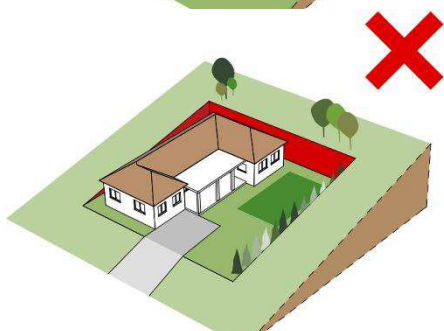
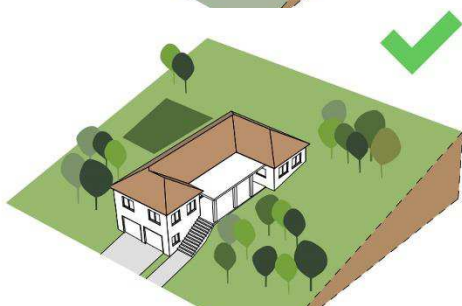
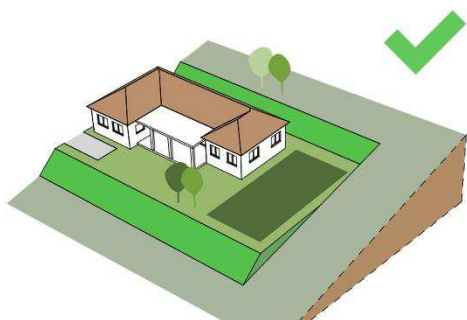
A történetileg kialakult településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat

A település történetileg kialakult településrészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirovó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat

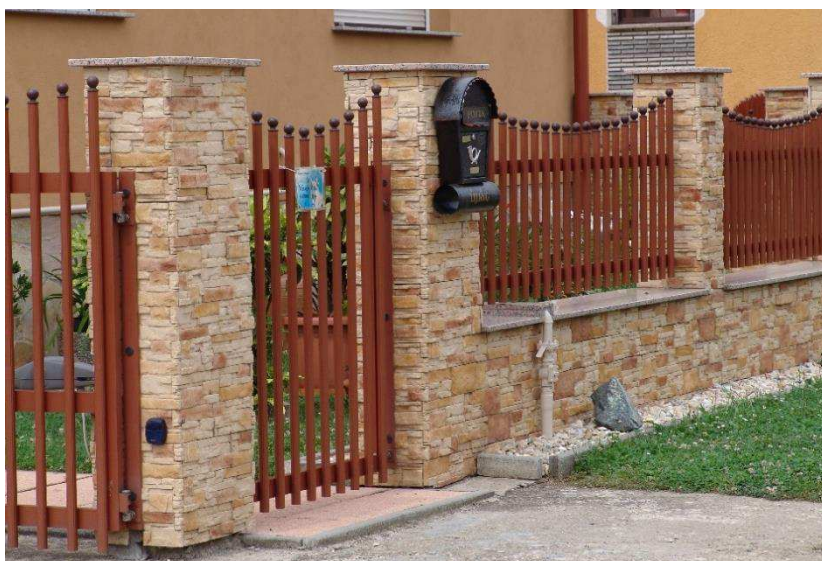
TEREPALAKÍTÁS

KERÍTÉSEK

Kerítések terén is beszélhetünk hagyományosan alkalmazott anyagokról, vagy formákról. A település történetileg kialakult részein is látható, amelyek igen szép példái a klasszikusan alkalmazott kő és a fa kerítésnek. Az új építésű részeken változatos anyaghasználattal találkozunk: a szárazon rakott terméskő tartóoszloptól kezdve a tégláig, a legtöbb esetben fa és fém köztes elemekkel vegyítve. Jó példái annak, hogy a hagyományos mellett megférnek a modern anyagok, kialakítások is. A kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünknel is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a belépés helyét, de kerüljük a túlzottan hivalkodó bejárat kialakítást.

KERTEK, KERTI ÉPÍTMÉNYEK

Településünknek és épületeinknek egyaránt illeniük kell abba a környezetbe, amelyet az adott helyen az ember és a természet közösen formált.

A történetileg kialakult településrészben a tájba illesztés során a hagyományos településképp megőrzése az elsődleges cél. Az épületeket csak részlegesen takarjuk, árnyékoló fákat a déli kitettségű falak közelében ültessünk. Az előkertbe ültetett fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílászáróinak elhelyezését. A kerti építményeket takarjuk, hogy az épület jobban érvényesüljön. A régi épületek bővítése, felújítása során fokozottan ügyeljünk a már meglévő fásszárú növényzet megővésére. A ház méreteinek érzetét a környező növényzettel befolyásolhatjuk. Szándékunk szerint magas növényzettel csökkenthetjük, alacsony növényekkel növelhetjük a ház méretének érzetét.

Kertünk teremti meg a kapcsolatot a természettel; annak változása tetten érhető benne, hiszen minden évszakban más-más arcát mutatja. Változatos növényalkalmazással többféle élőlénynek biztosíthatunk életteret. Általában a rejtettebb, intimebb hátsó kertrész a szemlélő előtt észrevétlen marad. A településen megcsodálhatjuk a rendszeresen, szeretettel gondozott hátsó kerteket is, amelyek nem csak pihenésre, felüdülésre szolgálnak, hanem haszonkertként gyümölcsöket, zöldségeket is teremthetünk bennük.

A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadterre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. A kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen. Elsődlegesen tehát az épület stílusához, üzenetéhez, közvetített érzetéhez illeszkedő kertépítészeti megoldásokat alkalmazzunk.

A szemlélő számára telkünk láthatóbb része az elő-, illetve oldalkert lehet, amely ilyen tekintetben nem csak védelmi, hanem díszítő szerepet is ellát. Díszes, gondozott előkertünkben nem csak saját magunk, hanem az arra tévedők is gyönyörködhetnek; jó benyomást kelthetünk, és nem utolsó sorban hozzájárulunk utcánk, településünk szép arculatához. Érdekes olyan fajokat telepíteni, amelyek nem csak virágokkal, hanem levelükkel, termésükkel is díszítenek, így majdnem egész évben színesíthetik udvarunkat.

A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A pergolák, növényrácsok, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakíthatók favázis szerkezettel is, a nyílászárókkal harmonizáló színezéssel. Fémvázis szerkezet kialakításakor annak növényvel való befuttatása javasolt. A hulladéktárolók számára a kertkaputól balra, az épülethomlokzat vonalában alakítsunk ki helyet, növényekkel takarjuk. Helyezzünk el kerti padot, ahonnan gyönyörködhetünk házunkban, kertünkben. Az előkertben a helyi hagyományokhoz illeszkedő, a kiskertet keretező, alacsony fa léckerítés alkalmazása elfogadható, illeszkedve az épülethez és a kerítéshez.

Lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazunk. A kevéssé használt részeken dekoratív, régi téglából vagy terméskőből alakíthatunk ki járőfelületet. A szegélyeket azonos hangulatú anyagból alakítsuk ki.

A kert egyes részeit alacsonyabb, magasabb növényfalakkal választhatjuk el. Az előkertbe legfeljebb 1,20 m magas cserjék és lágyszárúak telepítése javasolt. Sövények közül a lombhullatókat részesítsük előnyben, magasságuk ne érje el az 1,50 m magasságot. Az előkertben gazdag forma- és színvilágú növényeket ültessünk. Bátran alkalmazzunk színes virágú évelőket, egynyári virágokat, ügyelve az egy időben virágzó fajok színharmóniájára.

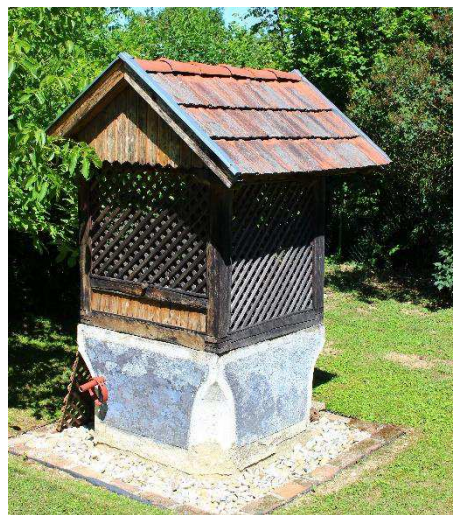
A fák közül leginkább a közepes méretű, laza ágállású fajokat választjuk. Mértékkel használunk tömör, sötét lombú növényeket. Az előkert a ház közelsége miatt többnyire igen száraz, melyet a kerttervezés során, a növények kiválasztásánál figyelembe kell venni.

A növényfajok megválasztása nagymértékben járulhat hozzá a település, településrészek karakteréhez. Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és hagyományokhoz, meglévő növényzethez illeszkedő fajokat választunk. A növények kiválasztását meghatározza a hely, ahova ültetjük. Figyeljük meg, mely növények érzik jól magunkat évek óta a környező kertekben, vagy kérjük szakember segítségét

. A település előkertjeinek jellegzetes virágzó növényei: a kerti hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), a bokorrózsa (*Rosa* sp.), mályvacserje (*Hibiscus syriacus*), orgona (*Syringa* sp.). A kertekben a szőlő mellett elsősorban gyümölcsfák ültetendők (elsősorban dió, szilva, alma, körte). A hátsókertekben kerüljük a tuják, és egyéb tűlevelű örökzöldek

Az átalakuló, új településrészen is kiemelten fontos, hogy a településrész és az épületek harmonikusan illeszkedjenek a tájba. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. Az épülettömeg követi a háttérnövényzet szerkezetét, kertje követi a jellegzetes szegélyvonalakat, takarja a burkolt felületek látványát. A kert legyen bensőséges kialakítású. Vonzóbb a látvány, ha nem tárul fel pőrén az épület és a kert minden részlete. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kiemelik annak szépségét, kontrasztosabbá téve az emberi alkotást.

Az épület tájba illesztését a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A telek rendezésekor tartsunk, védjünk meg annyi növényt, amennyit lehet! A csupasz telekre telepített növények csak sok év után nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet. Egy megmentett fa alá épített télikertnél például nem kell éveket várni, mire használhatóvá válik ez az átmeneti tér, mivel a „ház fája” hús árnyékot vet rá, télen viszont átengedi a melengető napsugarakat.

Az átalakuló új részeken a garázst lehetőleg az épületben alakítsuk ki, hogy több hely maradjon a kertben, és ne terhelje a táj látványát egy újabb építmény. Az oldalkertben pergola alakítható ki. Anyaga fém vagy favázas legyen. Kerüljük a túlzottan hangsúlyos, nehéz szerkezeti kialakítást. Alkalmazásukkal könnyebbé válik a falak karbantartása. Kialakításuk festett fémszerkezet, harmonizálva az épület színeivel, formavilágával. Lehetőleg könnyen felújítható, víztároló burkolatot alkalmazzunk, így elkerüljük a tócsák kialakulását, és könnyebben életben tartjuk növényeinket. A növényfalakat, térfalakat erőteljesen alkalmazhatjuk. Különösen a háttér adó és az épületet keretező faállomány telepítése javasolt. Magasabb fákat is ültethetünk. Változatos magasságú sövényekkel válasszuk le az egyes kerthasználati tereket.

Az épületek elé ültetett magas örökzöldek egész évben takarják a házat, télen elzárják az értékes napfényt, növelik a fűtésszámlát. Az épület elé ültetett lombhullatók télen beeresztik a fényt, nyáron védenek a tűző naptól. Az előkertben az alacsony örökzöldekből kialakított sövények viszont jól kapcsolják az épületet az utcaképhez. Előkertünkbe, utcakertünkbe csempésszük be a környező táj elemeit, formáit, színeit. Ugyanakkor változatos formák és színek alkalmazhatók a kortárs építészeti megoldású épületek környezetében. Fokozottan illeszkedjünk az épület stílusához, színvilágához. A merész épületszínek esetében óvatosan bánjunk a növények színválasztásával. A különleges színű és formájú növények a kert fűszerei, mértékkel használjuk őket! A keskeny előkertben illeszkedjünk a szűk térhez és a nyílászárók elhelyezkedéséhez. Keskeny, oszlopos növényeket alkalmazhatunk, amelyek hangsúlyozzák az épület függőleges vonalait.

Az átalakuló, új településrészen ahogy az építészeti megoldásokban, úgy a növényválasztásban is nagy szabadsággal rendelkezünk. Javasolt megidézni a környező táj és a korábbi tájhasználat növényeit. Kerüljük az agresszív ún. inváziós fajokat (tapadó vadszőlő, zöld juhar stb.), ezek kordában tartása nagy nehézségekbe ütközik. Javasolt növények: a déli kitettségű részeken a termő szőlő (*Vitis vinifera*), kislevelű hárs (*Tilia cordata*), som (*Cornus mas*), gyümölcsfák, a kerti iszalag (*Clematis hibridek*), levendula (*Lavandula angustifolia*) javasoltak. Az északi tájolású (páros számozású) utcaoldal növénylistája: Hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), árnyliliom (*Hosta sp.*), puszpáng (*Buxus sempervirens*).

A kert használatát, „helyiségeit” is ugyanúgy meg kell tervezni, akár az épületét. Az újonnan kialakított építési telkeken a tervezés különösen fontos, épületenként jelentősen változhat az illeszkedő tájépítészeti kialakítás. Lehetőség szerint terveztessük meg kertünket szakemberrel. A kert tervezését az épülettervezéssel egy időben kezdjük meg, hogy az ideális megoldást megtalálhassuk. Így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A kert funkciói kapcsolódnak az épületrészekhez. Vegyük figyelembe azonban, hogy a kertben minden tevékenységhez nagyobb teret igénylünk, ne zsúfoljuk tele funkciókkal. A volt zártkerti és majorsági területeken törekedjünk az egykori használat megidézésére. Ha módunk és kedvünk van hozzá, alakítsunk ki haszonkertet, ahol gyümölcsöt, zöldséget is termeszthetünk

TORNÁCOK

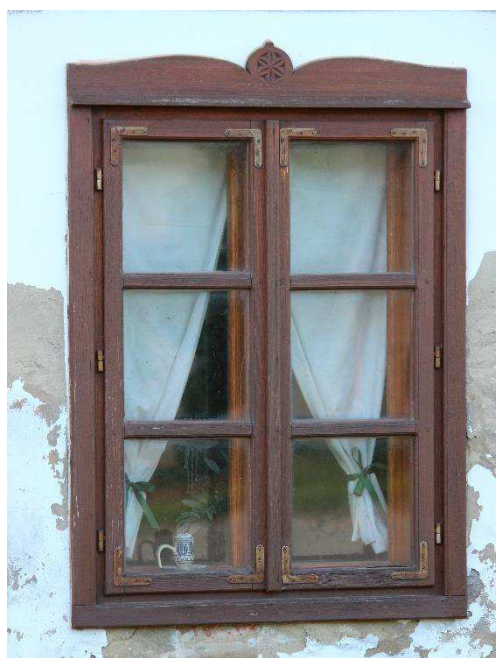
A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác. A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. A tornác az a folyosószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a kert és a ház között. Nyáron kiválóan árnyékol, télen viszont megfelelő tájolás mellett nem állja útját az alacsonyan sütő napsugaraknak. Véd az esőtől, hőtől, forróságtól. A régi házak favázis vagy oszlopos tornácai szép, követendő példák lehetnek. Megszélesített, vagy terasz fedésként használt átíratként az épület legkellemesebb helyét alkothatják.

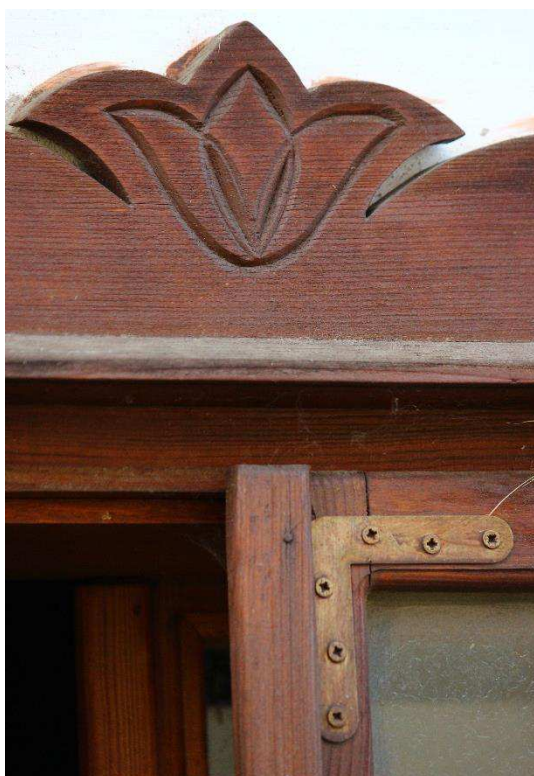

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. A népi építészet házáin, régi középületeken fából készült, osztott ablakokat, ajtókat használtak. Leginkább elterjedt a barna, zöld, fekete színek alkalmazása volt. Jellemző az ablakok faragott díszítése a vízszintes osztásban, illetve a módosabb épületek ajtajai fölötti faragott díszítés, és az osztott felülvilágító. A jellegzetes formájú oromzati padlásablak használata a mai épületeknek esztétikus megjelenést biztosít. Jellemzően az épületek ablakai inkább álló arányúak.

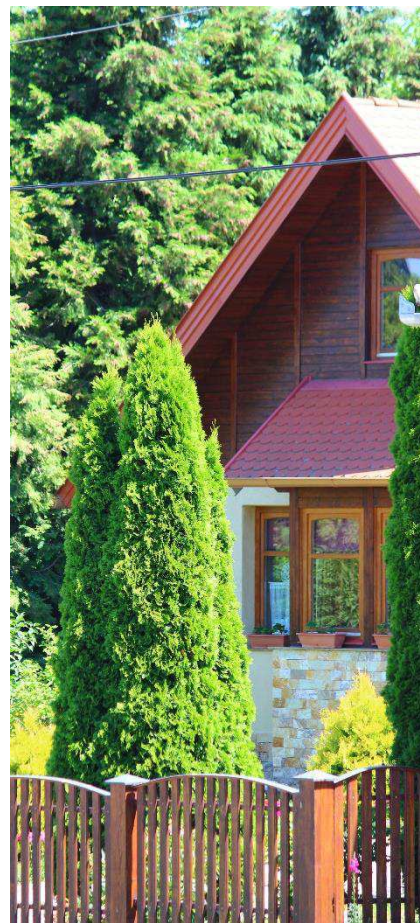

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta, vagy matt síkúvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és középbarna, olivazöld, vagy ezek szürkével tört árnyalata. Védett épületek esetén ettől el lehet térni

HOMLOKZATKÉPZÉS, SZÍNEK

A régiek még tudták, hogy az utcai homlokzat az épület arca, ezért nagyon fontos, hogy mi az az arc, amit megjelenít. Kialakításakor törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. Kerülendő az utca felé a garázskapuval fordulni, javasolt inkább a garázsokba oldalról, a telken belül behajtani. Ha ezt a telek szélessége nem engedi meg, akkor a tömegalakítást érdemes úgy kivitelezni, hogy ne a garázskapu kapja a fő hangsúlyt a homlokzaton, ezen túl természetes, (pl. fa) anyaghasználattal, minimális boltív alkalmazásával enyhíthetünk az erőteljes ipari megjelenésen.

Az épületeink burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt településünkön. Használjuk bátran, de figyeljünk a végső összképre! A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképből. A jól megválasztott burkolat – mint például a fotón látható téglaburkolat – nem csak a hangulatot, hanem az épület védelmét is szolgálja.

Anyaghasználat szempontjából a természetes anyagok – a kő, téglá, vakolt felületek, faburkolat – részesítendőek előnyben. A magastető héjalása – beleértve az ereszcserépet is – az égetett agyag sötétebb, vagy világosabb árnyalata színében agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet. Alacsonyabb hajlásszögű tető tömegét nem fényes – szürke, téglaszínű – bádoglemezzel, vagy passzív zöldtetővel fedetten kell kialakítani úgy, hogy a peremszerkezetek vízszintesek legyenek.

A településen több helyütt fellelhető a népi építészetre jellemző díszített oromzat. A zöld színű fa felületek a visszafogott színű falfestéssel és gipsz díszekkel esztétikus megjelenést kölcsönöznek az épületnek. Nem megengedett az újabban divattá váló oromdeszkák tüzhorganyzott fémlamezzel való fedése. Helyette a tetőfedés színével harmonizáló festett fémlamez burkolat ajánlott.

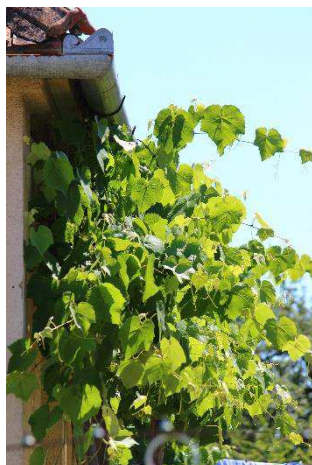

RÉSZLETEK

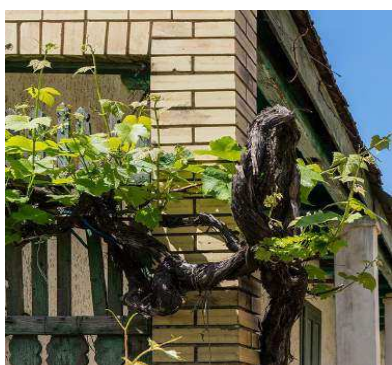
Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket. Egy-egy burkolat, eres, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további, öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre.

A súlyos, igazán anyagszerű hatást keltő kő vagy téglaburkolatot nagyszerűen ki lehet könnyíteni faburkolat együttes használatával. Érdekes plasztikai hatás érhető el a szerkezet síkváltásaival, melyre a fa burkolat alkalmas. Az egyszerű lelambériázott, strukturálatlan felületek ugyanakkor unalmasak, végső esetben silánynak is hathatnak.

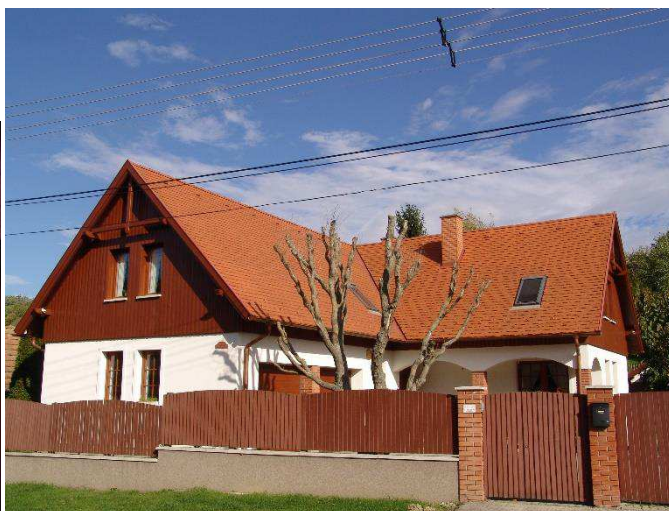

Házunk és kertünk találkozási pontjai folyton változó, gazdagodó élményanyagot kínálnak. Évről évre, évszokról évszakra más képet mutatnak. A növények az épületen egyrészt hanglejtő, díszítőelemek, másrészt hatékony, természetes eszközei az energiatudatos életmódnak –árnyékolnak!

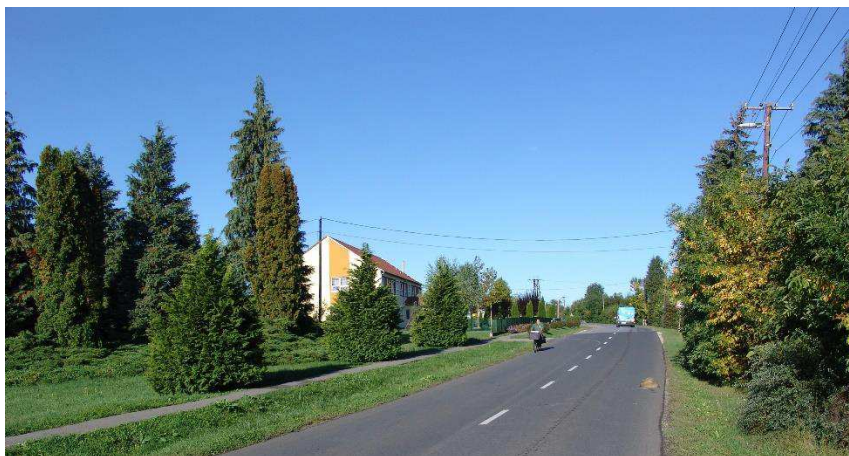
MAI PÉLDÁK

UTCÁK, TEREK

A településképi javításához sokszor nem szükséges nagy beavatkozás, (csak sok-sok pénz az önkormányzatnak) a rendezettség érzésének elérése már fél siker. A közterületek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása látványos előrelépést jelenthet. A különböző felületek határozott szétválasztása (pl. szegélykövek alkalmazásával) szintén jelentős javulást eredményezhet. Fontos odafigyelnünk a folyamatosan átalakuló településszélek rendezésére. A település vonalas elemei vezetik a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos. A településen áthaladók leginkább e vonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott képüket. Külön figyelmet kell fordítani az infrastruktúra hálózat elemeinek kiépítésére, nyomvonalvezetésére, felszíni és felszín alatti elemeinek tájba illesztésére is.

Az utcakeresztmetszet jól tükrözi a telkek és az utcák viszonyát, a település szerkezetét, ezért fontos, hogy jól használható, harmonikus módon alakítsuk ki. A szélesebb utcák esetében, kellemes utcakeresztmetszetet alakíthatunk ki. A járdák közelében alacsony cserjék középmagas cserjefoltokkal, majd fák, ismét cserjék, végül cserjékkel oldott parkolóhelyek kialakítása kötheti össze a járdát és a közutat. Törekedjünk a térfelhasználók világos szétválasztására. Ne alkalmazzunk gyeptet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepre parkolást.

A fasorok kiemelik a település fő útvonalait, irányítják a tekintetet. A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. Olyan fajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe, egyéb közművezetékbe és az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést. A jó faválasztással és ültetéssel elkerülhető a csonkolással kialakult fák csúnya látványa. Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon és internet kábel) tervezésekor kialakításánál is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére. Az utcákon feketelevelűt, eperfát és vadrózát ültessünk, a domboldali részekben mandulát, gyertyánt, juhart és hársat. Ne alkalmazzunk inváziós fajokat (amerikai kőris, nyugati osterfa stb).

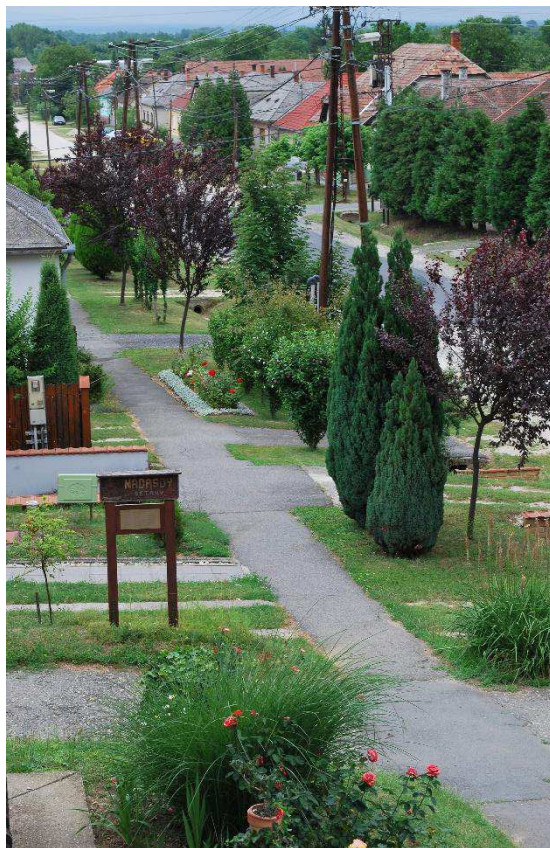
A járőfelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra, tartósságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk. Minden apró burkolatrészletet meg kell tervezni, a kerítések lábazataihoz illeszkedéstől kezdve a zöldfelületek szegélyéig.

A járda és a közút közötti utcakertek teremtenek kapcsolatot a magántelkek és a közterületek között. A háztulajdonosok gyakran alakítják, gondozzák e területeket. Az egyéni megoldások során ügyeljünk arra, hogy e felületek kapcsolatot teremtsenek az előkertekkel, és egymáshoz is illeszkedjenek, egységes sávot képezzenek. Nem megengedett a szemmagasságban takaró növényzet alkalmazása, különösen a kereszteződésekben, de a kihajtók mellett és közelében sem. Itt a gépkocsivezetők szemmagasságát is figyelembe kell venni! 50-80 cm magas cserjéket, évelőket telepítsünk. A fák gyökereinek megfelelő méretű burkolatlan helyet kell biztosítani a járdák, kerítések gyökér által történő megrongálásának elkerülése érdekében.

A víz környezetünk egyik leglátványosabb eleme, ugyanakkor a kellemes közérzet biztosításának alapja. Az utak, járdák megfelelő vízelvezetése alapvető a harmonikus településképi létrehozásához. Ugyanakkor a csapadék hasznosítása, megtartása nagyban megnöveli a szép környezet kialakítását és fenntartását. Az árkok településképi elemek, melyek elhanyagoltsága nagyban rontja a települé képet. Törekedni kell az árkok felszámolására, illetve lefedésére. Alakítsunk ki ún. esőkerteket, amelyek képesek a lehulló csapadékot megtartani, emellett esztétikus látványt is nyújtanak. A zárt sorú településrészen a helyhiány miatt a föld alá helyezett csatornával oldjuk meg a vízelvezetést. Az árkokat átszelő gépkocsibehajtók, a település karakteres elemei. Egységes kialakításuk fontos. A hagyományosan kialakult kőhíd megoldást javasolt alkalmazni.

A vízfolyások a település legattraktívabb elemei lehetnek. Környezetének alakítása közös ügy, emeli a település hangulatát. Ha van rá mód akkor patakok környezetét parkos ligetes formába alakítsuk ki és a pihenés funkcióját hangsúlyozzuk.

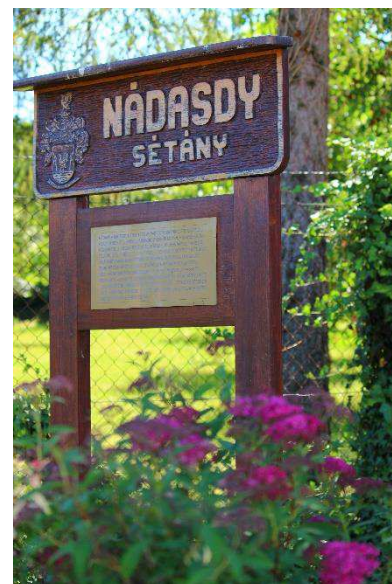
A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez, településrészhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, szabadabban élhetjük meg. Mivel rendszerint hosszabban tartózkodunk ezeken a helyeken, megjelenésük fokozottan fontos. Rendszerint ezért e teresedések összetett tervezését szakemberek csoportja végzi. A nem megfelelő tér biztosítása rossz használathoz, a környezet gyors leromlásához vezet. A teresedések kialakításakor fontos felmérni a használók várható szokásait, a használók számát, a használat időszakait, jellegét. A megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységekhez és a közlekedéshez. A növényfajok megválasztása és ültetése során azok tégigényét is figyelembe kell venni, számolva növekedésükkel, egymásra árnyékolásukkal. Alapvető szükséglet a megfelelő térformálás. A térformálásban kerüljük a hegyesszögeket, a befogadó, átölelő térformákat részesítsük előnyben. A teresedések kialakításakor a szintkülönbségeket ha van rá mód helyben kinyerhető anyagokkal oldjuk meg. Bontott kőanyagot tudunk használni, ez erősíti a régies jelleget. Ne használjunk nagy szintkülönbségeket, a támfalakat lépcsősen alakítsuk ki, elkerülve a nyomasztóan nagy felületeket.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégek útbaigazító és információt adó táblák is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. A település köztereinek fontos részét képezik a sajátok építmények, műtárgyak, berendezések is, mint közutak, buszvárók stb. Ezek esztétikus megjelenése fontos a települé számára. De hogyan hirdessük portékánkat, szolgáltatásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkentő? Hiszen elsősorban a figyelemfelkeltés a célunk, és nem a járókelők rosszallásának kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településképp megteremtésére, miért ne élünk a lehetőséggel?

Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település területén csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúrahálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elegendő és szükséges.

IMPRESSZUM

Készítette:

KATAFA KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT
honlap címe: www.katafa.hu
email címe: katafaph@freemail.hu
postai címe: 9915 Katafa, Kossuth L. u. 11.
Telefon: 94/424-067
Polgármester: Gernyiné Hajba Erzsébet
polgarmester email címe: katafaph@freemail.hu
Főpítész: Kuntner Ferenc
főépítész foepitesz@nadasdkj.hu

Szerkesztette:

Kuntner Ferenc

Szöveg:

Kuntner Frenc, Önkormányzat, Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft

Fotó:

Kuntner Ferenc, Önkormányzat, Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.

Építészeti útmutató ábrái:

Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft

Katafa, 2017. november